

Bravo Boys kontra Mozart – czyli o tre#ciach kulturowych we współczesnych podr#cznikach do nauki j#zyka niemieckiego

G#owińska, **Beata**

Bravo Boys kontra Mozart – czyli o tre#ciach kulturowych we współczesnych podr#cznikach do nauki j#zyka niemieckiego

Respectus Philologicus, vol. 38, núm. 43, 2020

Vilniaus Universitetas, Lituania

Disponible en: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=694474400018>

DOI: <https://doi.org/10.15388/RESPECTUS.2020.38.43.70>

Esta obra está bajo una Licencia Creative Commons Atribución 4.0 Internacional.

Bravo Boys kontra Mozart – czyli o treściach kulturowych we współczesnych podręcznikach do nauki języka niemieckiego

The Bravo Boys Band versus Mozart: the Issue of Cultural Message in Contemporary German Language Textbooks

Beata Głowińska beata.glowinska@ujk.edu.pl

The University of Jan Kochanowski in Kielce, Polonia

 <https://orcid.org/0000-0002-6172-1368>

Respectus Philologicus, vol. 38, núm. 43, 2020

Vilniaus Universitetas, Lituania

Recepción: 11 Julio 2020
Aprobación: 31 Agosto 2020

DOI: <https://doi.org/10.15388/RESPECTUS.2020.38.43.70>

Redalyc: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=694474400018>

Streszczenie: Wolfgang Amadeusz Mozart musiał ustąpić miejsca zespołowi Bravo Boys. Tak zdecydowali autorzy podręczników Ping Pong 1 i Ping Pong neu 2. Materiał dotyczący kompozytora i innych przedstawicieli muzyki klasycznej zastąpili w nowym wydaniu podręcznika relacją z koncertu zespołu Bravo Boys. W artykule podjęto próbę określenia, jakie postaci z realnego świata, „zasiedlają” współczesne podręczniki do nauki języka niemieckiego, jaki przekaz kulturowy niosą ze sobą i czy jest on zgodny z podstawą programową obowiązującą w polskiej szkole. W tym celu przeanalizowano wybrane podręczniki do nauki języka niemieckiego wraz z materiałami ćwiczeniowymi. Zauważono, że z podręczników niemal całkowicie zniknęli przedstawiciele kultury wysokiej, przedstawiciele kultury niemieckiej; na ich miejsce wprowadzono przedstawicieli kultury masowej, głównie modelki, aktorów, sportowców, a także polityków. Łączy ich głównie to, że są powszechnie znani, większość z nich to celebryci, zdarzają się skandaliści. Rozpoznawalność postaci przedstawianych w materiałach tekstowych i ćwiczeniowych z pewnością ułatwia pracę uczniowi, nie może być jednak jedynym kryterium ich doboru. W artykule zasygnalizowano problem odpowiedzialności autorów podręczników za jakość przekazu kulturowego adresowanego do dzieci i młodzieży szkolnej.

Słowa kluczowe: treści kulturowe, podręczniki, język niemiecki.

Abstract: Wolfgang Amadeus Mozart had to give way to The Bravo Boys music band. This is what the authors of the textbook entitled Ping Pong 1 and Ping Pong neu 2 have decided to do in the current edition of their book. So, they decided to replace its contents concerning the Composer himself and other representatives of classical music with the report from the concert of the BB. The article attempts to determine who, what characters from the real world populate in contemporary German textbooks, what cultural content it has and whether or not it conforms with the core curriculum standards of the Polish education system. To this end, selected German language textbooks have been analyzed along with the practice material offered by them. The authors of examined textbooks have almost completely abandoned depicting representatives of high culture, of German culture. They have been replaced with representatives of mass culture: mainly models, actors, athletes as well as politicians. Their common feature is the fact that they are universally known: the majority are celebrities while some of them are scandalists. The fact that these persons can be easily recognized seems to increase the students' learning involvement, but it cannot constitute the only criterion of such selection. The article stresses the responsibility of textbook authors for the quality of cultural message addressed to children and teenagers.

Keywords: cultural message, cultural content; textbooks; German language.

Wstęp

Sformułowanie *nauka języka obcego* należałoby uznać za niepełne, gdyby miało oznaczać jedynie opanowanie kodu językowego. Wielu uczącym się tak się ono właśnie kojarzy – ze zrozumieniem, jak działa system danego języka, z przyswojeniem sobie niezbędnego słownictwa oraz z umiejętnością stosowania tej wiedzy w praktyce. Należy zaznaczyć, że do wiedzy językowej dołącza również walor kulturowy. Kultura jest bowiem spójna z językiem, z tekstami, obrazami, ludźmi i wydarzeniami tworzącymi świat zamknięty w podręczniku. Z tym światem uczniowie mają regularny kontakt. W trakcie nauki gramatyki i słówek do ich głów i serc, często niepostrzeżenie, przenika kultura. Stąd szczególna odpowiedzialność autorów podręczników wobec swoich odbiorców, zwłaszcza młodych, ufnych w nieomylność autorów książek.

W artykule omówiono wyniki badania, którego celem było ustalenie, jaki przekaz kulturowy zawarty jest we współczesnych podręcznikach do nauki języka niemieckiego. Badanie miało charakter indukcyjny i było połączeniem analizy jakościowej i ilościowej jedenastu wybranych losowo podręczników, dopuszczonych w Polsce do użytku szkolnego. Analizie poddano teksty i ćwiczenia, w których występują nazwiska realnych postaci – osób powszechnie znanych, żyjących współcześnie i w przeszłości. W pierwszym etapie badania zestawiono nazwiska, zachowując podział na poszczególne podręczniki; określono również rodzaj materiału lekcyjnego. Przechodząc do analizy uzyskanego zestawienia, pogrupowano nazwiska według profesji, wyodrębniono również grupę przedstawicieli kultury wysokiej. Nazwiska zliczono. Uzyskane wyniki pokazały, które grupy są najliczniej reprezentowane w przeanalizowanych podręcznikach i jaki przekaz kulturowy, w związku z tym, trafia do odbiorców.

Kultura w nauczaniu języków obcych

Kultura była i jest obecna w nauczaniu języków obcych, a tym samym – w podręcznikach w różnych „odsłonach”. Poniżej omówiono trzy główne podejścia do treści kulturowych w nauczaniu języków obcych.

W wieku XIX, w okresie panowania metody gramatyczno-tłumaczeniowej, nauczanie (również języków obcych) miało służyć przede wszystkim celom kształcenia ogólnego – formowaniu osobowości, wychowaniu społecznemu, moralnemu, estetycznemu i rozwojowi sprawności umysłowych. W nauczaniu języków obcych sięgano do tekstów literackich, nie tylko ze względu na wzorcowy język, ale również ze względu na kształcące i wychowawcze walory literatury. Przywiązywano również dużą wagę do przekazywania wartości tworzących kulturę danego narodu (por. Neuner i Hunfeld, 1993, s. 30). Niemiecka *Landeskunde* obejmowała więc wiedzę faktograficzną dotyczącą Niemiec, ale też treści należące do kultury wysokiej.

Założenia te można odnaleźć w programach nauczania języków obcych w Polsce w okresie międzywojennym – wtedy również

podkreślano znaczenie kulturoznawstwa, jego humanistyczne wartości. Uczniowie mieli zapoznawać się z dziełami wybitnych przedstawicieli literatury i nauki, wskazywano na korzyści nie tyle utylitarne, co „korzyści formalnoksztalcące” – ćwiczenie „władz umysłowych” i zmysłu estetycznego (por. Cieśla, 1974, s. 249–252). Co ciekawe, w programach nauczania pojawiały się zapisy bliskie celom współczesnego kształcenia interkulturowego; nauka o kulturze miała „budzić uczucia humanitarne i solidarność ogólnoludzką” (Cieśla, 1974, s. 273).

O silnej pozycji kultury wysokiej w nauczaniu języka niemieckiego w Polsce jeszcze w latach 50. XX wieku świadczy fakt, że na liście lektur podstawowych na rok szkolny 1954/1955 obok „poetów rewolucyjnych”, obok *Marksa* i *Engelsa* znaleźli się *Johann Wolfgang Goethe*, *Friedrich Schiller*, *Ludwig Uhland*, *Heinrich Heine*, *Gottfried Keller*, *Thomas Mann* (por. Ministerstwo Oświaty, 1954, s. 11).

I kolejny przykład z roku 1976 – Podręcznik *Lernt mi uns dla II klasy LO*, a w nim poeta *Robert Reinick*, *Johann Wolfgang Goethe*, *Bertolt Brecht*, *Wolfgang Amadeusz Mozart* (Honsza, 1976).

Zmiany społeczne i gospodarcze w Niemczech w latach 70. XX wieku (napływ gastarbeiterów z Turcji, Grecji, Włoch i Hiszpanii) przyczyniły się do zmiany koncepcji nauczania języka niemieckiego jako obcego. Dawne ideały edukacyjne nie pasowały do nowej rzeczywistości (por. Padrós i Biechele, 2003, s. 43). Kultura wysoka okazała się zbyt odległa od problemów codzienności, treści realioznawcze – suche i niezyciowe. Zwrócenie się ku aktualnym potrzebom, ku pragmatycznym celom w nauczaniu języka obcego skutkowało zmienionym podejściem do kultury, skoncentrowano się na „kulturze codzienności” (Padrós i Biechele, 2003, s. 145). Językoznawcy opracowywali katalogi sytuacji i środków językowych przydatnych w praktyce komunikacyjnej, a autorzy starali się jak najwięcej z życia codziennego zawrzeć w treściach i zadaniach podręcznikowych (por. Neuner i Hunfeld, 1993, s. 92–93).

Lata 90. przyniosły w nauce języków obcych zwrot w stronę antropologicznego ujęcia kultury. Za cel stawiano utrzymanie różnorodności kulturowej, powstrzymanie się od wartościowania, równość kultur, bezkonfliktowe funkcjonowanie w jednym społeczeństwie ludzi czasem nawet głęboko odmiennych kulturowo (por. Nowicka, 2006, s. 149–150). W dydaktyce języków obcych komunikacyjne podejście uznano za jednostronne, bo nie uwzględniało różnorodności osób uczących się, ich odmiennych motywacji wynikających choćby z dystansu geograficznego dzielącego ich od kraju, którego języka się uczą. Kulturę pojmowano jako obszar doświadczeń subiektywnych o charakterze wspólnotowym, a kompetencję kulturową jako umiejętność wykorzystania własnych doświadczeń kulturowych w komunikacji z członkami innych kultur (por. Rozenberg, 2013, s. 316). W podejściu interkulturowym ukierunkowano wysiłki dydaktyczne inaczej niż dotychczas:

szczególną uwagę poświęca się nie tyle samym treściom kulturowym pojawiającym się w toku nauczania języka obcego, ile wykształceniu u studentów pożądanej postawy wobec innej kultury. Celem nauczania stają się więc nie konkretne tematy

kulturowe, ale raczej świadomość interpretatywności i nieporównywalności różnych kultur (Zarzczyński i Piekot, 2010, s. 201).

Treści kulturowe w podstawie programowej

Z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół ponadpodstawowych przytoczono poniżej treści odnoszące się do kultury wysokiej jako tej, której obecność w podręcznikach do nauki języka niemieckiego bywa kwestionowana.

We wspomnianym dokumencie cel kształcenia ogólnego został opisany między innymi jako „rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających uczniom obcowanie z kulturą i jej rozumienie”. Jest mowa o „postawie poszanowania tradycji i kultury własnego narodu”, a także o postawie „poszanowania dla innych kultur i tradycji”. Są odwołania do „źródeł kultury europejskiej” (Dziennik Ustaw, Poz. 467, s. 2–10). Celem nauki ma być zarówno kształcenie humanistyczne, jak i literackie, ponieważ „uczniowi należy zapewnić kontakty z wartościową literaturą i innymi tekstami kultury” (Dz.U. Poz. 467, s. 39).

W nauczaniu języka obcego (drugiego) oczekuje się od ucznia rozumienia tekstów i wypowiedzania się na tematy związane z kulturą (np. z twórcami i ich dziełami, tradycjami i zwyczajami) (por. Dz.U. Poz. 467, s. 62).

W omawianym dokumencie wymienieni są następujący przedstawiciele kultury krajów niemieckojęzycznych: *Johann Wolfgang Goethe, Gottfried Wilhelm Leibniz, Immanuel Kant, Georg Wilhelm Friedrich Hegel, Friedrich Max Scheler, Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel, Ludwig van Beethoven, Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Gustav Mahler, Franz Schubert, Robert Schumann, Richard Wagner, Johann Brahms, Carl Maria von Weber, Arnold Schönberg, Albrecht Dürer, Hans Holbein der Jüngere, Gustav Klimt*.

Zatem kultura wysoka w podręcznikach do nauki języka niemieckiego powinna się mieć dobrze. Ustawodawca wyraźnie uznaje jej znaczenie w edukacji dzieci i młodzieży i daje temu wyraz w dokumencie obowiązującym w polskiej szkole.

Analiza wybranych podręczników

W *Mannheimer Gutachten* – znanej publikacji niemieckiej poświęconej podręcznikom do nauki języka niemieckiego jako obcego – widnieje zalecenie dla autorów, by w podręcznikach uwzględniali „Land und Leute-Kunde”, czyli wiedzę na temat kraju i ludzi (Engel i in., 1977, s. 79).

Ludzie, zwłaszcza postaci realne (współczesne i z przeszłości), mają ze względu na swoją autentyczność szczególną siłę oddziaływania na odbiorców, zwłaszcza młodych. Mogą przemawiać nie tylko wprost, ale i przez swoje dzieła, osiągnięcia, postawy, wyznawane wartości, całokształt życia.

Celem analizy jest ustalenie, jakie postaci zostały wprowadzone do podręczników do nauki języka niemieckiego, czy dobór postaci można

uzasadnić ich oddziaływaniem kulturotwórczym, popularyzatorskim, wychowawczym i czy odpowiada on zaleceniom podstawy programowej.

W jedenastu wybranych podręcznikach do nauki języka niemieckiego dopuszczonych do użytku szkolnego przeanalizowano teksty i zadania, w których pojawiły się nazwiska znanych powszechnie osób. Poniżej znajduje się zestawianie tychże nazwisk. W nawiasie podano, czy nazwisko pojawiło się w tekście, czy przy okazji zadania/ćwiczenia. Można w ten sposób określić, jaką wagę ma dany materiał, na ile intensywnie uczniowie nim się zajmują.

Direkt neu 1 A podręcznik z ćwiczeniami:

George Clooney (zdjęcie jako materiał wprowadzający do lekcji, s. 13); Zinédine Zidane, Adam Małysz, Julia Roberts, Eros Ramazzotti, Naomi Campbell (podawanie profesji, s. 14); Angela Merkel (zdjęcie, odpowiedź na pytania kim jest, co robi, czy ma wiele kontaktów, z kim, jakimi językami się posługuje, s. 56).

Direkt neu 2 A podręcznik z ćwiczeniami:

Marlene Dietrich, Ludwig van Beethoven, Albert Einstein, Martin Luther, Johannes Paul II., Thomas Mann (podawanie dat urodzin i dat śmierci, s. 21); Goethe (w nazwie własnej Goethe-Institut, s. 20).

Infos 1 podręcznik:

Rod Stewart, Meryl Streep, Jennifer Lopez, David Beckham, Lady Gaga (podawanie wieku, s. 10); Doug E. Fresh (tekst informacyjny, s. 53).

Infos 1 zeszyt ćwiczeń:

Natalie Portman, Keira Knightley, Michelle Hunziker, Aygül Özkan, Jennifer Kae, Lukas Podolski, Lewon Aronian (rozpoznawanie osób na zdjęciach, podawanie wieku, s. 12); Heidi Klum, Roger Federer (tekst, prezentacja osoby, s. 13); Dan Brown, Paolo Coello (ogłoszenie, s. 25); Lady Gaga (tekst, opinie na temat występu w programie Supertalent s. 53).

Infos 2 A podręcznik z ćwiczeniami:

Marlene Dietrich, Angela Merkel (wypowiedzi na temat ulubionego ubioru, s. 14); Julia Roberts (opis stroju, s. 15); Marilyn Monroe (ideał piękna XX w. – opis wyglądu, s. 18); Jennifer Lopez (tekst p. tytułem „Najpiękniejszy człowiek 2011 roku”, opis wyglądu Jennifer Lopez – ćwiczenie produktywne; w tekście pojawia się też nazwisko Zaca Efrona, który zajął II miejsce w plebiscycie magazynu People, s. 18); Karl Lagerfeld (zdjęcie jako materiał wprowadzający do lekcji, s. 37); Wolfgang Joop, Jil Sander, Schmidt Takahaschi, Marcel Ostertag (tekst o kreatorach mody, s. 39); tegoroczna Miss Universum, Mister Universum (wyszukanie nazwisk oraz informacji w Internecie, przygotowanie plakatu, s. 64); Heidi Klum (tekst o karierze modelki, s. 82); Księżę William i Kate Middleton (tekst na temat ślubu pary książęcej, s. 83); Gebrüder Grimm (tekst na temat atrakcji turystycznej „Märchenstraße”, s. 38); Familie von Liechtenstein (tekst informacyjny, s. 41).

Infos 2 B podręcznik z ćwiczeniami:

Thomas Gottschalk, Gesa Dankwerth, Joahim von Loeben (teksty informacyjne, s. 6); Michale Birkmann – „najlepszy kurier świata” (tekst informacyjny, s. 9); Bracia Wright, Graham Bell, Felix Hoffmann, Guglielmo Marconi, Aleksander Fleming, Karl Benz (teksty na temat wynalazków, s. 18); Steve Jobs (cytaty, s. 19); Angela Merkel (notatka prasowa na temat wizyty w USA, s. 51); Angelina Jolie, Johnny Deep, Florian Henckel von Donnersmark, Volker Schloendorff, Tom Tykwer (ćwiczenie leksykalne, s. 51); Tony Martin, Wilhelm Conrad Röntgen (ćwiczenie leksykalne, s. 53); Albert Einstein (tekst biograficzny, s. 57); Thomas Edison, Philipp Reis, Alexander Graham Bell (ćwiczenie leksykalne oraz tekst na temat wynalezienia telefonu, s. 66).

Exakt 1 podręcznik:

Heidi Klum, Angela Merkel, Paul Maar, Gregor Schlierenzauer, Mateusz Damięcki, Papst Benedikt XVI (podawanie dat urodzin, s. 25); Ursula von der

Leyen (tekst o życiu rodzinnym i karierze); Marcin Mroczek i Rafał Mroczek (ćwiczenie w mówieniu, podawanie danych osobowych, s. 25).

Exakt 1 książka ćwiczeń:

Martin Luther, Ludwig van Beethoven, Robert Koch, Johann Wolfgang von Goethe, Thomas Mann, Albert Einstein (podawanie dat urodzin i śmierci).

Magnet smart 1 podręcznik:

Angela Merkel, Sebastian Vettel (pytanie o personalia, s. 32).

Und so weiter podręcznik:

Ralf Schumacher, Sven Hannawald, Michael Ballack (ćwiczenia w mówieniu, s. 56); Wolfgang Amadeus Mozart (tekst biograficzny, s. 62).

Meine Deutschtour 1 podręcznik:

Bastian Schweinsteiger, Miroslav Klose (teksty biograficzne, s. 43 i s. 52); Angela Merkel, Sebastian Vettel, Philipp Lahm, Heidi Klum (podawanie zawodów, s. 56); Tonni Garrn (tekst biograficzny, s. 58; przygotowanie wywiadu z modelką i odegranie go na forum klasy, s. 140); Jutta Benz (tekst o prawnuczce Carla Benza, s. 59); Angela Merkel (tekst na temat spędzania wolnego czasu, s. 92); Leonardo DiCaprio, Sarah Connor, Thomas Morgenstern (opowiadanie o upodobaniach kulinarnych, s. 112); Sebastian Vettel, Roger Federer, Maria Höfl-Riesch, Georg Schlierenzauer, Simon Ammann (przyporządkowanie dyscyplin sportowych, s. 122); Georg Schlierenzauer, Robert Lewandowski, Marcin Gortat, Agnieszka Radwańska, Kamil Stoch, Neymar, Mario Götze (podawanie informacji o sportowcach, s. 133); Mozart pojawia się w nazwie czekoladek „Mozartkugeln”.

Kompass 4 podręcznik:

Leonardo DiCaprio, Cameron Diaz, Al Gore, George Clooney, Arnold Schwarzenegger, Sting i modelka Gisele Bündchen (teksty na temat zaangażowania wymienionych osób w działania proekologiczne, s. 118–119).

Wnioski

W przeanalizowanych podręcznikach najliczniej reprezentowane są osoby ze świata show-biznesu: modelki, aktorzy i piosenkarze (ich nazwiska pojawiły się 37 razy). Łączy je to, że są to osoby powszechnie znane, ale tylko nieliczne z powodu dorobku artystycznego (jak np. *Meryl Streep*, *Marlene Dietrich*) czy innych osiągnięć. Wiele z nich jest natomiast znanych z kontrowersyjnego zachowania i zawiłości życia osobistego. Są wśród nich skandalistki jak np. *Lady Gaga*. Trudno znaleźć racjonalne uzasadnienie wprowadzania tych postaci do podręczników szkolnych, bo przecież rozpoznawalność nie jest wystarczającym powodem. Ponadto w przeanalizowanym materiale pojawiło się kontrowersyjne zadanie. Do tekstu o niemieckiej modelce *Tonni Garrn* uczniowie mają przygotować wywiad i odegrać go na forum klasy. Autorzy nie przewidzieli, że zlecając wykonanie zadania metodą projektu, odsyłają trzynastoletnie dzieci do materiałów publikowanych w Internecie, a w nich modelka najczęściej pojawia się niekompletnie ubrana. Z licznie reprezentowanym środowiskiem celebrytów dobrze komponują się kreatorzy mody i według magazynu *People* „najpiękniejszy człowiek świata w roku 2011” to *Jennifer Lopez* jako „Schönheitsikone”, której urodzie poświęcono całą lekcję podręcznikową. Niech komentarzem będzie cytata z publikacji medycznej poświęconej współczesnym zagrożeniom zdrowia młodzieży: „Kult pięknego i szczupłego ciała staje się niebezpieczny. Powiększa się liczba

młodych osób cierpiących na zaburzenia odżywiania. Niewątpliwie jest to związane z lansowanym w mediach ideałem piękna” (Jasiński i in., 2017, s. 141). Nie tylko „w mediach” – należałoby dodać. Obsesja na punkcie własnego wyglądu wśród młodzieży ma również swoje społeczne implikacje (Filipiak, 2009, s. 16).

Kolejną grupą licznie reprezentowaną w podręcznikach do języka niemieckiego są sportowcy (wymienieni 30 razy). Osoby podziwiane za osiągnięcia sportowe, ale też za zaangażowanie w pomoc ludziom w potrzebie. Mogą być kojarzeni z kulturą fizyczną, kulturą sportu, postawą *fair play* łączącą sportowców różnych narodowości i różnych kultur zarówno profesjonalistów, jak i amatorów, młodzież i dzieci.

I wreszcie politycy, którzy właściwie nie powinni być obecni w podręcznikach, jeśli są aktywnymi uczestnikami gry politycznej. Dlatego obecność *Angeli Merkel*, *Ursuli von der Leyen*, *Aygül Özkan*, *Al Gore’a* w podręcznikach może budzić kontrowersje.

Przedstawiciele kultury wysokiej i nauki pojawiali się sporadycznie, najczęściej przy podawaniu dat urodzin i śmierci. *Mozart* ma jeszcze szansę przetrwania, w nazwie czekoladek *Mozartkugeln* (podręcznik *Meine Deutschtour*), a *Goethe* w nazwie *Goethe-Institut* (podręcznik *Direkt neu 2*). Inni popadli już w zapomnienie. W przeanalizowanym materiale są tylko dwa teksty poświęcone wybitnym postaciom ze świata kultury i nauki. W podręczniku „Und so weiter” jest tekst o Wolfgangu Amadeuszu Mozarcie, a w „Infos 2b” umieszczono tekst o Albercie Einsteinie. W pozostałych podręcznikach brak jest treści odnoszących się do kultury wysokiej. Widać tu wyraźną niezgodność z zapisami podstawy programowej.

Świat przedstawiony w podręcznikach jest obyczajowo i kulturowo dość odległy i chyba mało inspirujący dla młodych ludzi. Autorom zdarza się też miejscami nie doceniać inteligencji i przenikliwości młodzieży. Pewien nastolatek, któremu jako wzór postawy proekologicznej zaprezentowano *George’a Clooney’a* z jego samochodem hybrydowym (podręcznik *Kompass 4*), stwierdził, że *Clooney* „ekologicznie” i tak nie dorównuje jemu i jego rowerowi. A może aktor był dla niego zbyt „celebrycki”, bo jeśli uczeń ma się w kogoś wpatrywać, to niech to będzie ktoś, kto tworzy/tworzył dzieła świadczące o jego mądrości, sile charakteru i talencie.

Niech podsumowaniem rozważań na temat postaci zasiedlających przeanalizowane podręczniki do nauki języka niemieckiego będzie cytat:

Gwiazdy – idole estrady, ekranu, boiska, a nawet polityki – zastąpiły autorytety, których opinie już mało kto bierze pod uwagę. Ba, jakkolwiek autorytet, aby mógł oddziaływać, też musi stać się gwiazdą medialną. Najgorsze jest to, że w kulturze masowej często pojawiają się gwiazdy bez jakichkolwiek zasług, bez jakiegokolwiek uzasadnienia pełnionych przez nie funkcji. Często są to „osoby znane z tego, że są znane”. Skądinąd ich królowanie nie przekracza jednego, dwóch sezonów. Oddziaływanie gwiazd jest tym większe, że są one „równocześnie modelami do naśladowania i ideałami, których naśladować nie sposób – to współcześni „półbogowie-półludzie”. Z jednej strony ich rodowód jest banalny: są o dziewczyny i chłopcy „z podwórka”; z drugiej strony, ich wyjątkowa i nieodgadniona kariera sprawia, że odbiorcy szybko zaczynają wobec nich odczuwać mistyczny wręcz respekt (Golka, 2013, s. 184).

Kultura masowa może mieć swoje ważne zadania do spełnienia, np. demokratyzację odbioru tzw. kultury wyższej, wspieranie integracji społecznej, wypełnianie luki po kulturze ludowej czy działania edukacyjne i dydaktyczne (Golka, 2013, s. 193).

Po co uczącym się języka niemieckiego znajomość niemieckojęzycznych przedstawicieli kultury wysokiej i ich osiągnięć? Dla lepszej orientacji w miastach, w których mówi się po niemiecku; *Goetheplatz, Richard.Strauss-Straße, Beethovengasse* – takie nazwy łatwiej zrozumieć i zapamiętać, gdy zna się zawarte w nich nazwiska. Dla lepszej orientacji w życiu:

uczestnictwo w kulturze wpływa na umiejętność widzenia świata – głównie świata społecznego. Przede wszystkim wyrabia ono i pogłębia stosunek do rzeczywistości społecznej. Od niego bowiem w dużym stopniu zależy finezja i wnikliwość w rozumieniu spraw ludzkich. Zdolność empatii, rozumienia i dogłębnego interpretowania i człowieka i życia społecznego, które wytwarza i pogłębia uczestnictwo w kulturze, nie zależy oczywiście od ilości czasu poświęcanego uczestnictwu, lecz od jego form i charakteru (Golka, 2013, s. 151).

„Tolstoj czy Hemingway widzieli życie ludzkie takim, jakim ono często bywa, a więc tragicznym i bolesnym (...). Kultura masowa stroni od problemów egzystencjalnych i metafizycznych” (Golka, 2013, s. 185).

Natomiast na inspirującą rolę kultury elitarnej wskazuje Marian Filipiak:

W obrębie kultury elitarnej powstają arcydzieła, które wchodzą do dorobku kulturalnego ludzkości. Ale powstają też dzieła dziwaczne, które nie wejdą do historii. W kulturze elitarnej trwa bowiem – i to jest jej powołanie – proces ciągłych twórczych poszukiwań i przekształceń, dzięki czemu wytycza ona drogi dalszego rozwoju kultury (Filipiak, 2000, s. 66).

Komunikowanie to zespalandzie ludzi, komunikowanie to tworzenie łączności z innymi ludźmi (Golka, 2013, s. 55-56). W sytuacji komunikacji obcojęzycznej trudno o lepszy punkt wyjścia dla stwarzania owej łączności, może nawet zespolenia, niż szacunek okazany językowi ojczystemu i kulturze współmówcy/partnera w komunikacji. Szkolna droga do tego celu wiedzie przez lata nauki języka i zdobywania wiedzy o kulturze danego kraju. Rzecz jasna, nie tylko o wiedzę tu chodzi, lecz o umiejętność rozumienia i porozumienia, o kompetencję kulturową i międzykulturową. Wiedza jest punktem wyjścia do poznania i zrozumienia członków innych kultur (por. Nikitorowicz, 2009, s. 26).

Bibliografia

- Cieśla, T., 1974. *Dzieje nauki języków obcych w zarysie*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwa Naukowe.
- Engel, U., Halm, W., Krumm, H.-J., Ortmann, W. D., Picht, R., Rall, D., Schmidt, W., Stickel, G., Vorderwülbecke, K., Wierlacher, A., 1977. *Mannheimer Gutachten zu ausgewählten Lehrwerken Deutsch als Fremdsprache*. Heidelberg: Julius Groos Verlag.

- Filipiak, M., 2009. Młodzież – próba definicji. W: *Psychologiczne i społeczne dylematy młodzieży XXI wieku*. Red. G. E. Kwiatkowska, M. Filipiak. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 13–17.
- Filipiak, M., 2000. *Socjologia kultury*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Golka, M., 2013. *Socjologia kultury*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- Honsza, J., Honsza, N., 1976. *Lernt mit uns. Podręcznik języka niemieckiego dla klasy II LO i liceum ekonomicznego*. Warszawa: WSIP.
- Jasiński, M., Dubelt, J., Cybula-Misiurek, M., Jasińska, E., 2017. Kult piękniej i szczuplej sylwetki a zagrożenia zdrowia młodzieży. W: *Zagrożenie życia i zdrowia człowieka*. Red. J. Tatarczuk, B. Zaboina, P. Dąbrowski. Lublin: Wydawnictwo Naukowe NeuroCentrum, s. 133–146.
- Kościelniak-Walewska, E., 2015. *Meine Deutschtour 1. Podręcznik do języka niemieckiego dla gimnazjum*. Warszawa: Nowa Era.
- Motta, G., 2011a. *Exakt 1 język niemiecki dla szkół ponadgimnazjalnych podręcznik*. Poznań: Wydawnictwo LektorKlett.
- Motta, G., 2011b. *Exakt 1 język niemiecki dla szkół ponadgimnazjalnych książka ćwiczeń*. Poznań: Wydawnictwo LektorKlett.
- Motta, G., Ćwikowska, B., 2011a. *Direkt neu 1 A podręcznik z ćwiczeniami do języka niemieckiego Poziom A1*. German-Polish Edition. Poznań: Wydawnictwo LektorKlett.
- Motta, G., Ćwikowska, B., 2012. *Direkt neu 2 A podręcznik z ćwiczeniami do języka niemieckiego Poziom A2*. German-Polish Edition. Poznań: Wydawnictwo LektorKlett.
- Motta, G., 2017. *Magnet smart 1 podręcznik*. Poznań: Wydawnictwo LektorKlett.
- Neuner, G., Hunfeld, H., 1993. *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts*. Berlin: Langenscheidt.
- Nikitorowicz, J., 2009. *Edukacja regionalna i międzykulturowa*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Nowicka, E., 2006, *Świat człowieka – świat kultury*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Padrós, A., Biechele, M., 2003. *Didaktik der Landeskunde*. Berlin: Langenscheidt.
- Reymont, E., Sibiga, A., Jezierska-Wiejak, M., 2010. *Kompass 4 podręcznik do języka niemieckiego dla gimnazjum*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.
- Rozenberg, M., 2013. Metamorphose der Landeskunde in Deutsch als Fremdsprache. Hinführung zu einer Inklusiven Landeskunde – Beginn einer Debatte oder eine utopische Hoffnung? *Convivium*, Jahrgang 2013, s. 307–330. Dostępne na: http://www.convivium.edu.pl/assets/14_convivium_2013_rozenberg.pdf. [od 10.07.2020].
- Sekulski, B., Drabich, N., Gajownik, T., 2012. *Infos 2 A podręcznik z ćwiczeniami poziom a2*. 2012, Warszawa: Pearson.
- Sekulski, B., Drabich, N., Gajownik, T., 2012. *Infos 2 B podręcznik z ćwiczeniami poziom a2*. 2012, Warszawa: Pearson.

- Serzysko, C., Sekulski, B., Drabich, N., Gajownik T., 2014a. *Infos podręcznik 1 Brückenkurs*. Warszawa: Pearson.
- Serzysko, C., Sekulski, B., Drabich, N., Gajownik T., 2014b. *Infos 1 zeszyt ćwiczeń Brückenkurs*. Warszawa: Pearson.
- Zarzewny, G., Piekot, T., 2010. Inny punkt widzenia - treści kulturowe w podręcznikach oczami cudzoziemców. W: *Kanon kultury w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, Red. P. Garncarek, P. Kajak, A. Zieniewicz. Warszawa: Wydawnictwo Centrum Polonicum, s. 199-206. Dostępne na: <file:///C:/Users/HP/AppData/Local/Temp/pub-6606.pdf>. [od 10.07.2020].
- Zastąpiło, L., Krawczyk, E., Kozubska, M., 2008. *Und so weiter. podręcznik do nauki języka niemieckiego dla klasy VI*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.

Źródła

- Dziennik Ustaw, 2018 poz. 467. Załącznik nr 1, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia. Dostępny na: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180000467> [od 10.07.2020].
- Ministerstwo Oświaty, 1954. Instrukcja programowa i podręcznikowa dla 11 – letnich szkół ogólnokształcących na rok szkolny 1954/55. Język niemiecki kurs czteroletni. Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.